

Overføring Daladalen - Lyngsvatn

- virkninger på kulturminner og kulturmiljø

2013- 70

www.ecofact.no

Sammendrag

Tema er blitt utredet ved å gjennomgå alt tilgjengelig kildemateriell i eksisterende nettstedsdatabaser, litteratur (Forsandboka), kommuneplaner og fylkesplaner. Planområdet ble i sin helhet befart av arkeolog Krister Eilertsen 5. og 12. september. Det ble også gjort noen registreringer i felt 10. og 11. august av Roy Mangersnes og Bjarne Oddane. Verdisetting for tema beskrevet i rapporten, omfangs- og konsekvensvurdering er basert på metode utarbeidet av Statens vegvesen beskrevet i Håndbok 140, konsekvensanalyser.

Kulturminner og –miljø i planområdet

Store deler av planområdet er kulturpåvirket og det finnes mye spor etter jordbruksdrift som går langt tilbake i tid. Spesielt nedre deler av vassdraget er preget av drift. Songesand og Dalen er de to eldste gårdene innenfor området, hvorav det etter hvert har blitt skilt ut husmannsplasser. Noen av gårdsbygningene på Songesand ser ut til å være så gamle at de kan falle inn under kategorien verneverdige, men ingen av bygningene i influensområdet er per 2009 registrert i SEFRAK registeret. Det samme gjelder husmannsplassene, og kvernhuset videre inn i Daladalen. Dalen innover mot Håhellervatnet og området Håhellerdalen er et kulturlandskap som har sitt opprinnelige grunnlag i elven, og gårdsdriften rundt denne.

Verdi

Det ble ikke påvist automatisk fredede kulturminner innenfor planområdet.

Songesand

Nedre deler av influensområdet ved Songesand har i utgangspunktet middels verdi som kulturmiljøer, men tidligere inngrep i form av høyspentlinjer og modernisering av bygg, samt nye hus/hytter foringer opplevelsesverdien og miljøet får liten verdi.

Helmikstølen

Gårdsanlegget ved Helmikstøl og jordbruksområdene rundt ligger i sin opprinnelige kontekst. Bygningstypen er vanlig forekommende og tunet inneholder bygninger som bryter med den opprinnelige formen. Helmikstøl får liten verdi.

Songedalen

Gårdsanlegget ved Songedalen og jordbruksområdene rundt ligger i sin opprinnelige kontekst, men våningshuset er modernisert og låven er redusert til grunnmuren. Innmarka er holdt i hevd. Husmannsplasser og kvern tilhørende gården er forfalt. Songedalen får liten verdi.

Uteløer ved Hefteholstjørna/Longatjørna

Ved Hefteholstjørna og mot Longatjørna ligger tufter etter uteløer eldre enn 1900. Tuftene ved Hefteholstjørna ligger nært inntil vannet. Disse ligger i sin opprinnelige kontekst, men er sterkt forfalt og får begge liten verdi.

Område	Verdi	Omfang	Konsekvens
Songesand	Liten	Intet	0
Helmikstølen	Liten	Intet/lite negativt	0
Songedalen	Liten	Intet	0
Heftehols- og Longatjørna	Liten	Middels negativt	-

Avbøtende tiltak

Ved all anleggsvirksomhet bør det vises aktsomhet og være fokus på å unngå å påvirke strukturer som kan ha kulturhistorisk verdi. Steinsettinger vil være spesielt aktuelle i deler av planområdet, i tillegg til bygningsmasse.

Innhold

1	Innledning	4
1.1	Begrensninger.....	5
1.2	Utbyggingsplaner	5
2	Grunnlag og metoder	7
2.1	Grunnlag.....	7
2.2	Metoder	7
3	Kulturminner og kulturmiljø.....	12
3.1	Generell beskrivelse av planområdet	12
3.2	Definisjoner	14
3.3	Verdi.....	14
3.3.1	Verdisatte lokaliteter	17
3.4	Omfang og konsekvens	20
3.4.1	Songesand	20
3.4.2	Helmikstølen	20
3.4.3	Songedalen	20
3.4.4	Uteløer ved Hefteholstjørna/Longatjørna	21
4	Avbøtende tiltak.....	21
5	Sammenstilling	21
6	Referanser	22
6.1	Skriftlige kilder	22
6.2	Muntlige kilder	22

1 Innledning

Lyse Produksjon AS søker konsesjon for overføring av vann fra Dalaånas nedbørfelt i Forsand kommune til reguleringsmagasinet Lyngsvatn som ligger både i Forsand og Hjelmeland kommuner, Rogaland fylke.

Ecofact AS har vurdert planene i forhold til kjente verdier knyttet til temaet kulturminner og kulturmiljø. Planenes omfang og konsekvens på disse skal utredes. I tillegg skal eventuelle avbøtende tiltak skisseres.

Analysen av kulturminner og kulturmiljø skal belyse tiltakets virkninger for områder med kulturhistorisk verdi. *Kulturminner er definert som alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. Kulturmiljøer er definert som områder hvor kulturminner inngår som en del av en større helhet eller sammenheng. Ved avgrensing av kulturmiljøer må det påvises hvilken helhet eller sammenheng kulturminnene inngår i (MD 1978).*

Kulturminner og kulturmiljøer utgjør et mangfold av kvaliteter som ikke lar seg måle på en enkel måte. Hver for seg, og sammen, representerer de kunnskapsverdier, opplevelsverdier og bruksverdier. De er uerstattelige kilder til kunnskap om menneskers liv og virke, og om deres kunstneriske og tekniske ferdigheter gjennom tidene.

Kulturminner og kulturmiljøer er gjerne knyttet til områder med eldre driftsformer og næringsvirksomhet, for eksempel innen jordbruk, samferdsel og industri. Når næringsgrunnlaget endres, påvirkes også kulturmiljøene. Ny næringsstruktur og nye aktiviteter som bruker bygninger, landskap og areal på en ny måte, tapper et område for aktivitet. Uten opprettholdelse av gammel praksis og aktivitet, øker risikoen for at kulturminner og kulturmiljøer forfaller som følge av manglende skjøtsel og vedlikehold.

Det har blitt utarbeidet et strategisk mål for forvaltning av kulturminner:

"Mangfoldet av kulturminner og kulturmiljø skal forvaltes og ivaretas som bruksressurser, og som grunnlag for opplevelse og videreutvikling av fysiske omgivelser. Et representativt utvalg av kulturminner og kulturmiljø skal tas vare på i et langsiktig perspektiv som kunnskapsressurser og som grunnlag for opplevelser." (St.prp.nr 1).

1.1 Begrensninger

Det finnes fremdeles en viss usikkerhet knyttet til registreringer og vurderinger i tiltaksområdet, men disse vurderes som svært små.

1.2 Utbyggingsplaner

Lyse Produksjon AS har søkt konsesjon for overføring av vann fra Dalaånas nedbørfelt i Forsand kommune til reguleringsmagasinet Lyngsvatn. Vannet vil gi økt produksjon i et oppgradert Lysebotn kraftverk som vil utnytte fallet mellom Lyngsvatn og Lysebotn.

Damkonstruksjoner

Det planlegges å bygge tre inntaksdammer:

- En liten betongdam med flomoverløp, 1m høy og ca. 5 m lang ved utløp av Longatjørna
- En betongdam med flomoverløp, 2 m høy og ca. 25 m lang, ved utløp av Hefteholstjørna
- En betongdam med flomoverløp, 1 m høy og ca. 50 m lang, ved utløp av Grønkråttjørna.

Nedbørfeltene som skal overføres består av snaufjell med veldig lav dempingskapasitet. For å minimere flomtapet er det derfor planlagt å benytte Hefteholstjørna som magasin med 1 m senkning og 2 m heving. Hefteholstjørna har en vannoverflate på 0,1183 km² og er med sine relativt bratte kanter godt egnet som magasin. Magasinstørrelsen i Hefteholstjørna med 3 m regulering vil være ca. 350 000 m³ (HRV: kote 742, LRV: kote 739).

For Longatjørna er det planlagt regulering som tillater 1 m heving. Med et areal på 0,043 km² blir magasinstørrelsen 43 000 m³ (HRV: kote 837, LRV: kote 836).

Den laveste innsjøen i Grønkråttjørna-systemet har en overflate på 0,035 km². Med regulering som tillater 0,5 m heving ved store tilsigsmengder vil magasinstørrelsen være 17 500 m³ (HRV: kote 701,5, LRV: kote 701).

Vannføringen i Dalaåna før samløpet med Tverråna vil bli redusert til 70 % (1,1 m³ middelvannføring). Ved utløp i Lysefjorden vil restvannføringen tilsvare 86 % av vannføringen før utbygging.

Figur 1.1. Geografisk beliggenhet av tiltaksområdet. Nedbørfeltene til Longatjørna (til venstre), Hefteholstjørna (i midten) og Grønkråttjørna (til høyre) er avgrenset med rødt, overføringstunneler er vist med stiplede linjer.

Vannvei

Overføringen omfatter bygging av tre overføringstunneler, dels ved langhullsboring og dels med tradisjonell tunneldrift:

Overføring	Diameter/tverrsnitt	Lengde
Longatjørna - Hefteholstjørna	Boring, diameter: 0,38 m	450 m
Hefteholstjørna - Longatjørna	Boring diameter: 0,7 m	Boring 1000 m
	Tunnel: 16 m ²	Tunnel 1050 m
Grønkråttjørna - Lyngsvatn	Tunnel 16 m ²	1050 m

Tippmassene fra overføringstunnelene planlegges lagret lokalt. Boremasser skylles ut av borehullet med vann, og dette samles opp i et sedimenteringsbasseng. Drift- og dreinsvann fra tunneldriften vil også ledes via sedimenteringsbassen. Bassenget graves ut i terrenget, og fylles igjen etter bruk. Massene fra sedimenteringsbassen deponeres i nærheten av uttaksstedet og revegeteres slik at overflaten blir mest mulig i ett med omgivelsene.

Det skal etableres tre tipper:

- Masser fra overføringstunnelen mellom Longatjørna og Hefteholstjørna skal deponeres i nærheten av utløpet av overføringstunnelen. Mengde løse masser til deponi: 71 m³.

- Masser fra overføringstunnelen Hefteholstjørna – Lyngsvatn skal deponeres på Lyngsvatnsiden av Håhellerdammen, dvs. slik at deponiet ikke synes fra Håhellerdalen. Massene legges ut fra 2 m over HRV (med tanke på bølgeoppskylling) og ned i magasinet. Bredden på tippet over HRV er ca 20 m. Mengde løse masser til deponi: ca 31 000 m³. Tipparealet blir ca 11 000 m².
- Masser fra overføringstunnelen mellom Grønkråttjørna og Lyngsvatn deponeres i sin helhet under HRV i Håhellersandvika. Mengde løse masser til deponi: ca 30 000 m³. Tipparealet blir ca 7000 m².

2 Grunnlag og metoder

2.1 Grunnlag

Temarapporten er blitt utarbeidet ved å gjennomgå alt tilgjengelig kildemateriell i eksisterende nettstedsdatabaser, litteratur (Forsandboka), kommuneplaner og fylkesplaner. Grunnlaget for vurderingene knyttet til kulturminner og kulturmiljø er utredningsprogram.

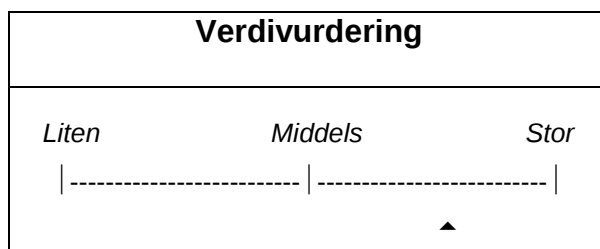
Planområdet ble i sin helhet befart av arkeolog Krister Eilertsen 5. og 12. september. Det ble også gjort noen registreringer i felt 10. og 11. august av Roy Mangersnes og Bjarne Oddane.

2.2 Metoder

Status/ Verdi

Verdisetting for tema beskrevet i rapporten er basert på metode utarbeidet av Statens vegvesen beskrevet i Håndbok 140, konsekvensanalyser.

Verdien blir fastsatt langs en glidende skala som spenner fra liten verdi til stor verdi basert på den relative betydningen av området for gjeldende tema.

Tema	Liten verdi	Middels verdi	Stor verdi
Fornminner/samiske kulturminner (automatisk fredet)	- Vanlig forekommende enkelt-prosjekter ute av opprinnelig sammenheng	- Representative for epoken/funksjonen og inngår i en kontekst eller i et miljø med noe tidsdybde - Steder det knytter seg tro/tradisjon til	- Sjeldent eller spesielt godt eksempel på epoken/funksjonen og inngår i en svært viktig kontekst eller miljø med stor tidsdybde - Spesielt viktige steder som det knytter seg tro/tradisjon til
Kulturmiljøer knyttet til primærnæringene (gårdsmiljøer/fiskebruk/småbruk og lignende)	- Miljøet ligger ikke i opprinnelig kontekst - Bygningssmiljøet er vanlig forekommende eller inneholder bygninger som bryter med tunformen - Inneholder bygninger av begrenset kulturhistorisk betydning	- Miljøet ligger delvis i opprinnelig kontekst - Enhetlig bygningsmiljø som er representativt for regionen, men ikke lenger vanlig, og hvor tunformen er bevart - Inneholder bygninger med kulturhistorisk/arkitektonisk betydning	- Miljøet ligger i en opprinnelig kontekst - Bygningssmiljø som er sjeldent eller særlig godt eksempel på epoken/funksjonen, og hvor tunformen er bevart - Inneholder bygninger med stor kulturhistorisk/arkitektonisk betydning
Kulturmiljøer i tettbygde områder (bymiljøer, boligområder)	- Miljøet er vanlig forekommende eller er fragmentert - Inneholder bygninger som har begrenset kulturhistorisk betydning	- Enhetlig miljø som er representativt for epoken, men ikke lenger vanlig - Inneholder bygninger med arkitektoniske kvaliteter og/eller kulturhistorisk betydning	- Enhetlig miljø som er sjeldent eller særlig godt eksempel på epoken - Inneholder bygninger med spesielt store arkitektoniske kvaliteter og/eller av svært stor kulturhistorisk betydning
Tekniske og industrielle kulturmiljøer og rester etter slike (industri, samferdsel)	- Miljøet er vanlig forekommende - Inneholder bygninger uten spesielle arkitektoniske kvaliteter	- Miljøet er representativt for epoken, men ikke lenger vanlig - Inneholder bygninger med arkitektoniske kvaliteter	- Miljøet er sjelden og et spesielt godt eksempel på epoken - Inneholder bygninger med spesielt store arkitektoniske kvaliteter
Andre kulturmiljøer (miljøer knyttet til spesielle enkeltbygninger, kirker, kulturlandskap, parker og lignende)	- Miljøet er vanlig forekommende og/eller fragmentert - Bygninger uten spesielle kvaliteter - Vanlig kulturlandskap med endret topografi	- Miljø som er representativt for epoken, men ikke lenger vanlig - Bygninger/objekter med arkitektonisk/kunstneriske kvaliteter Vanlig kulturlandskap med noe endret topografi	- Miljø som er sjeldent og/eller et særlig godt eksempel på epoken - Bygninger/objekter med svært høy arkitektonisk/kunstnerisk kvalitet - Sjeldent/gammelt kulturlandskap

Tabell 2.1. Kriterier for verdisetting i forhold til kulturmiljø og kulturminner. Hentet fra Håndbok 140 - Konsekvensanalyser (Statens Vegvesen 2006).

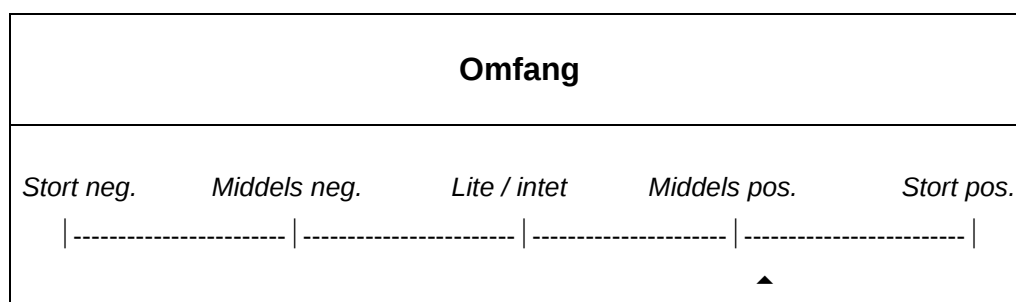
Omfang

Neste trinn består i å beskrive og vurdere type og omfang av mulige virkninger dersom tiltaket gjennomføres. Konsekvensene blir blant annet vurdert ut fra omfang i tid og rom, og sannsynligheten for at de skal oppstå. I tabell 3.2 er det utarbeidet et sett omfangskriterier som skal brukes for å fastsette tiltakets omfang på det aktuelle området.

	Stort positivt omfang	Middels positivt omfang	Lite/intet omfang	Middels negativt omfang	Stort negativt omfang
Kulturminner og -miljøers endring og lesbarhet	Tiltaket vil i stor grad bedre forholdene for kulturminner/ kulturmiljøer Tiltaket vil i stor grad øke den historiske lesbarheten	Tiltaket vil bedre forholdene for kulturminner/ kulturmiljøer Tiltaket vil bedre den historiske lesbarheten	Tiltaket vil stort sett ikke endre kulturminner/ kulturmiljøer Tiltaket vil stort sett ikke endre den historiske lesbarheten	Tiltaket vil medføre at kulturminner/ kulturmiljøer blir skadet Tiltaket vil redusere den historiske lesbarheten	Tiltaket vil ødelegge kulturminner/ kulturmiljøer Tiltaket vil ødelegge den historiske lesbarheten
Historisk sammenheng og struktur	Tiltaket vil i stor grad styrke den historiske sammenhengen mellom kulturmiljøer og deres omgivelser Tiltaket vil i stor grad forsterke historiske strukturer	Tiltaket vil styrke den historiske sammenhengen mellom kulturmiljøer og deres omgivelser Tiltaket vil forsterke historiske strukturer	Tiltaket vil stort sett ikke endre den historiske sammenhengen mellom kulturmiljøer og deres omgivelser Tiltaket vil stort sett ikke endre historiske strukturer	Tiltaket vil svekke den historiske sammenhengen mellom kulturmiljøer og deres omgivelser Tiltaket vil redusere historiske strukturer	Tiltaket vil bryte den historiske sammenhengen mellom kulturmiljøer og deres omgivelser Tiltaket vil ødelegge historiske strukturer

Tabell 2.2. Kriterier for vurderinger av tiltakets omfang for kulturmiljøer. Hentet fra Håndbok 140 - Konsekvensanalyser (Statens Vegvesen 2006).

Omfanget blir vurdert langs en glidende skala fra *stort negativt omfang* til *stort positivt omfang*.

Konsekvens

Det siste trinnet i vurderingene består i å kombinere verdien det enkelte temaet og omfanget av tiltaket for å få den samlede vurderingen av tiltaket.

Verdi Ingen verdi	Omfang				
		Liten	Middels	Stor	
Stort positivt				Meget stor positiv konsekvens (++++)	
				Stor positiv konsekvens (+++)	
Middels positivt				Middels positiv konsekvens (++)	
				Lite positiv konsekvens (+)	
Lite positivt Intet omfang Lite negativt				Ubetydelig (0)	
				Lite negativ konsekvens (-)	
Middels negativt				Middels negativ konsekvens (- -)	
				Stor negativ konsekvens (- - -)	
Stort negativt				Meget stor negativ konsekvens (- - - -)	

Figur 2.1. Konsekvensvifta viser hvordan verdi og omfang kombineres for å finne konsekvens. (Statens Vegvesen 2006).

Denne sammenstillingen gir et resultat langs en skala fra *meget stor positiv konsekvens* til *meget stor negativ konsekvens* (se under). De ulike kategoriene er illustrert ved å benytte symbolene ”-” og ”+”.

Symbol	Beskrivelse
++++	Meget stor positiv konsekvens
+++	Stor positiv konsekvens
++	Middels positiv konsekvens
+	Liten positiv konsekvens
0	Ubetydelig/ ingen konsekvens
-	Liten negativ konsekvens
--	Middels negativ konsekvens
---	Stor negativ konsekvens
----	Meget stor negativ konsekvens

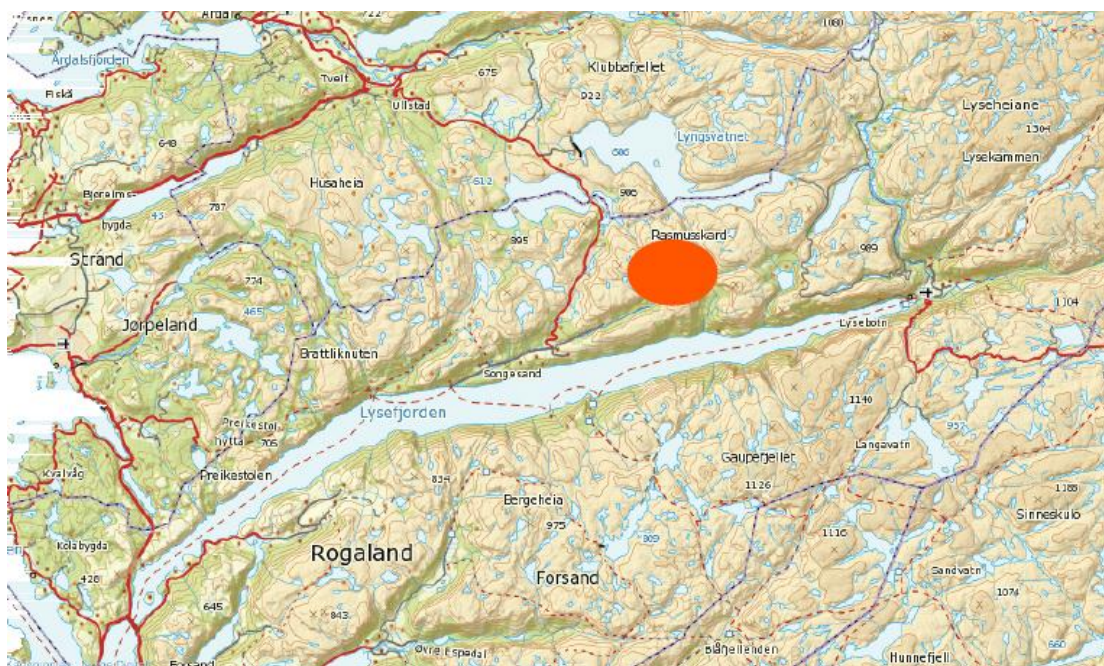
Tiltaket vurderes så opp mot 0-alternativet ut fra de gitte kriterier, og resultatet presenteres i tabellform.

3 Kulturminner og kulturmiljø

Fra utredningsprogrammet:

"Alle områder som vil bli berørt av tiltaket vil bli befart og vurdert i forhold til automatisk fredete kulturminner og nyere tids kulturminner. Eventuelle funn vil bli beskrevet og merket på kart. De kulturhistoriske dimensjonene ved landskapet og urørthet vil bli vurdert. Videre vil kulturhistorien som blir berørt av tiltaket, herunder kulturminner og kulturmiljøer, bli beskrevet. Det vil bli skilt mellom områder som blir direkte berørt og tiltaksområdet generelt. Mulige avbøtende tiltak vil bli vurdert."

3.1 Generell beskrivelse av planområdet

Figur 3.1 Planområdets ligger på nordsiden av Lysefjorden (grov markering).

Store deler av planområdet er kulturpåvirket og det finnes mye spor etter jordbruksdrift som går langt tilbake i tid. Spesielt nedre deler av vassdraget er preget av drift. Songesand og Dalen er de to eldste gårdene innenfor området, hvorav det etter hvert har blitt skilt ut husmannsplasser. Noen av gårdsbygningene på Songesand ser ut til å være så gamle at de kan falle inn under kategorien verneverdige, men ingen av bygningene i influensområdet er per 2009 registrert i SEFRAK registeret. Det samme gjelder husmannsplassene, og kvernhuset videre inn i Daladalen.

Figur 3.2. Gårdsanlegg og kulturmiljø på Songesand (Foto: Roy Mangersnes).

Daladalen innover mot Håhellervatnet og området Håhellerdalen er et kulturlandskap som har sitt opprinnelige grunnlag i elven, og gårdsdriften rundt denne.

Figur 3.3. Kystlyngheia ved Håhellervatnet er i seg selv et resultat av lang tids jordbruksdrift. Her finnes også andre spor i form av steingarder og Håhellerstølen. (Foto: Roy Mangersnes).

3.2 Definisjoner

Kulturminner er definert som alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til.

Kulturmiljøer er definert som områder hvor kulturminner inngår som en del av en større helhet eller sammenheng.

Automatisk fredede kulturminner omfatter arkeologiske og faste kulturminner fra før 1537 og alle erklærte stående byggverk med opprinnelse fra før 1650, jf. Lov om kulturminner §4.

Kulturlandskap er landskap som er preget av menneskelig bruk og virksomhet.

3.3 Verdi

Verdivurderingen baserer seg på tilgjengelige registreringer i Riksantikvarens databaser, informasjon hentet fra Forsandboka (Engen 1981) og feltnotater etter utført feltbefaring av arkeolog Krister Eilertsen. Planområdet ble befart i to omganger.

Det ble ikke påvist automatisk fredede kulturminner innenfor planområdet.

Nedre del av planområdet er dominert av til dels sammenhengende gårdsmiljøer der Songesand og Hetleskog (Hatleskog) er sentrale, begge fra 1600-tallet. Songesand var trolig bosatt før 1600. Lengre opp i dalen, i begynnelsen på Daladalen ligger Helmikstølen. Gården ligger som et nes i landskapet på et platå over Lysefjorden, med Kåsen mot sør, og er første gang nevnt på 1600-tallet. I litteraturen antas det at det har vært ryddet og blitt etablert bosetning i Songesand rundt 800e.kr, men det forekommer ingen fornminnefunn i området.

Figur 3.4. Bygningsmassen på Helmikstølen er noe modernisert men ligger i et fint sammenhengende kulturmiljø. (Foto: Rune Søyland)

Songesand var hovedgården ved fjorden, mens lengre opp i Daladalen ligger gården Songedalen, fra 1611, som var hovedgården i dalen. Gården hadde store utmarksområder og ble regnet som en stor gård i gamle dager. I dag er låven revet, mens våningshuset er oppusset og fungerer som selvbetjent hytte i regi av Stavanger turistforening. Innmarka blir slått og beites av sau, og fremstår derfor som velholdt. Sør for elva fra hovedbruket ligger tufter etter en husmannsplass, mulig Lynghammar, og et kvenhus som tilhørte hovedbruket. Videre opp dalen ligger ytterligere to husmannsplasser som hørte under hovedbruket Songedalen. Miljøet er sterkt skjemmet av store høyspentlinjer som går direkte over gården.

Figur 3.5. Våningshuset i Songedalen er pusset opp og leies ut som turisthytte. (Foto: Roy Mangersnes)

Ved Håhellervatnet ligger Håhellerstølen, som var støl under Håheller. Stølen ble trolig oppført på 1700-tallet, men fremstår i dag som moderniserte hytter.

Figur 3.6. Håhellerstølen fungerer som private hytter. (Foto: Roy Mangersnes)

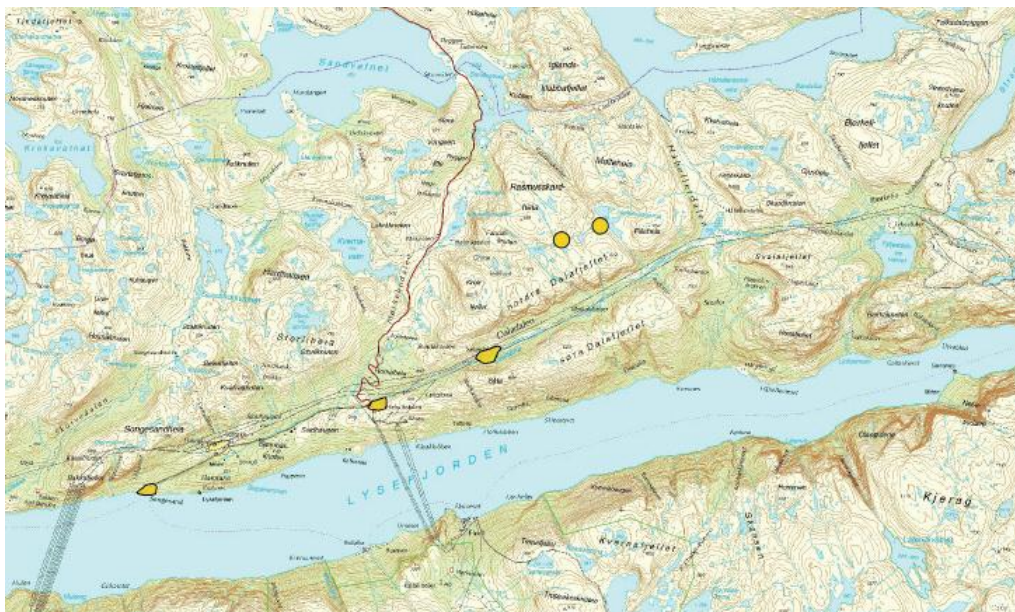
I tillegg til Lynghammar finnes ytterligere to mindre tufter og rester etter mulige husmannsplasser opp i dalen fra gården i Songedalen, men alderen på disse er ukjente. Mellom Molkeklatten og Håhellervatnet ligger to tufter etter uteløer av nyere dato, Bjørnavannsløa og Austra løa.

På Rasmusskardsheia vest for Hefteholstjødna ligger tufter etter to uteløer med ukjent alder, men trolig eldre enn 1900.

Figur 3.7. Tuft etter uteløe ved Hefteholstjødna er markert. (Foto: Bjarne Oddane)

3.3.1 Verdisatte lokaliteter

Figur 3.8. Oversikt over registrerte kulturmiljøer i planområdet.

Songesand

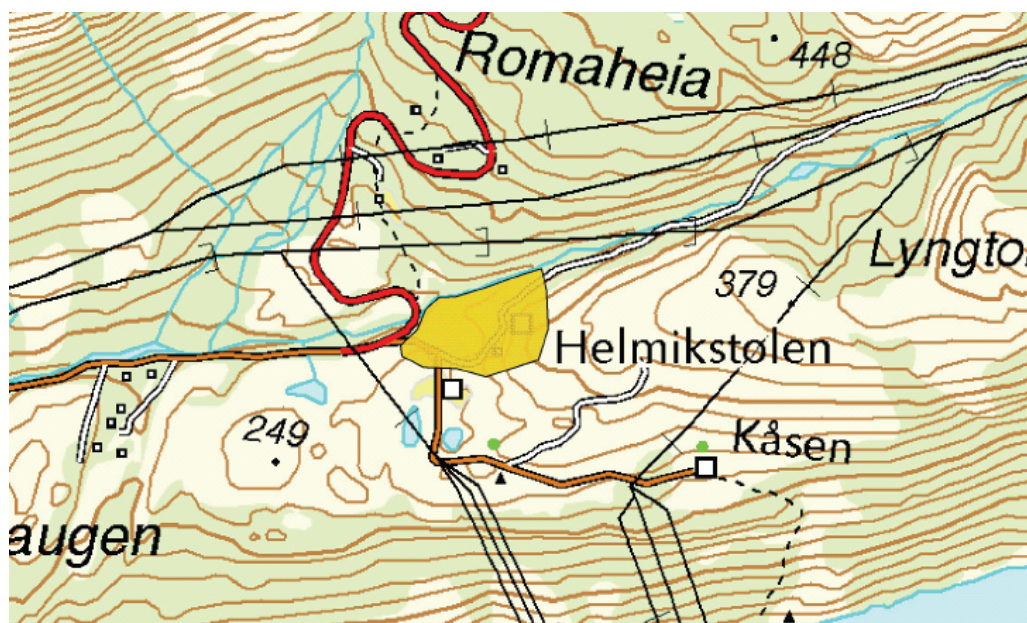
Nedre deler av influensområdet ved Songesand har i utgangspunktet middels verdi som kulturmiljøer, men tidligere inngrep i form av høyspentlinjer og modernisering av bygg, samt nye hus/hytter foringer opplevelsesverdien og miljøet får liten verdi.

Figur 3.9. Kulturmiljø på Songesand har liten verdi.

Helmikstølen

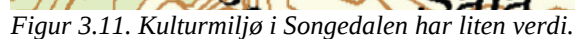
Gårdsanlegget ved Helmikstøl og jordbruksområdene rundt ligger i sin opprinnelige kontekst. Bygningstypen er vanlig forekommende og tunet inneholder bygninger som bryter med den opprinnelige formen. Helmikstøl får liten verdi.

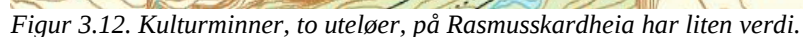
Figur 3.10. Kulturmiljø på Helmikstøl har liten verdi.

Songedalen

Gårdsanlegget ved Songedalen og jordbruksområdene rundt ligger i sin opprinnelige kontekst, men våningshuset er modernisert og låven er redusert til grunnmuren. Innmarka er holdt i hevd. Husmannsplasser og kvern tilhørende gården er forfalt. Songedalen får liten verdi.

Ved Hefteholstjørna og mot Longatjørna ligger tufter etter uteløer eldre enn 1900. Tuftene ved Hefteholstjørna ligger nært inntil vannet. Disse ligger i sin opprinnelige kontekst, men er sterkt forfalt og får begge liten verdi.

3.4 Omfang og konsekvens

3.4.1 Songesand

Omfang

Som en følge av at vann fra Hefteholstjørna og Grønakråtjørna overføres til Lyngsvatnet får Dalaåna noe redusert vannføring. I den nedre delen av planområdet renner elva i en dyp kløft og er i svært liten grad synlig fra områdene rundt. Elva renner også i god avstand fra de intakte gårdsmiljøene på Songesand.

Tiltaket vurderes å få intet omfang på kulturmiljø på Songesand.

Konsekvens

Kulturmiljøet på Songesand har liten verdi og tiltaket har intet omfang, tiltaket vurderes derfor å ha **ubetydelig konsekvens**.

3.4.2 Helmikstølen

Omfang

Dalaåna utgjør nordgrensen for bruket og innmarka på Helmikstølen. Det er således en sammenheng mellom elva og kulturmiljøet her, da elva fungerer som naturlig gjerde for innmarka. Tiltaket vil ikke medføre tekniske inngrep i kulturmiljøet, men en overføring av nedbørsfeltet ved Hefteholstjørna og Grønakråtjørna vil medføre en noe redusert vannføring i elva. Verken den historiske sammenhengen eller lesbarheten til kulturmiljøet vil bli påvirket i særlig grad.

Tiltaket vurderes å få intet til lite negativt omfang på kulturmiljø på Helmikstølen.

Konsekvens

Kulturmiljøet på Helmikstølen har liten verdi og tiltaket har intet til lite negativt omfang, tiltaket vurderes derfor å ha **ubetydelig konsekvens**.

3.4.3 Songedalen

Omfang

Tiltaket vil ikke medføre inngrep i nærområdet til Songedalen. Vannføring i Dalaåna vil bli redusert ettersom vann fra øvre nedbørsfelt overføres til Lyngsvatnet. Lesbarheten og den historiske sammenhengen til gården vil ikke endres.

Tiltaket vurderes å få intet omfang på kulturmiljø i Songedalen.

Konsekvens

Kulturmiljøet i Songedalen har liten verdi og tiltaket har intet omfang, tiltaket vurderes derfor å ha **ubetydelig konsekvens**.

3.4.4 Uteløer ved Hefteholstjørna/Longatjørna

Omfang

Uteløe ved Hefteholstjørna ligger i en godt bevart kontekst, nær vannet og ca. 2 meter over normalvannstand. Flommagasinerings vil kunne komme nært inntil tuftene her og vurderes derfor å ha middels negativt omfang.

Tuftene vil ikke bli berørt av den planlagte vannveien mellom Hefteholstjørna og Lyngsvatnet eller planlagt tippområde for masser. Det er heller ingen andre registrerte kulturminner eller kulturmiljø som vil bli påvirket av tipp eller vannvei.

Konsekvens

Uteløene på Rasmusskardsheia har liten verdi og tiltaket har middels negativt omfang, tiltaket vurderes derfor å ha **liten negativ konsekvens**.

4 Avbøtende tiltak

Avbøtende tiltak blir normalt gjennomført for å unngå eller redusere negative konsekvenser, men tiltak kan også iverksettes for å forsterke mulige positive konsekvenser.

Ved all anleggsvirksomhet bør det vises aktsomhet og være fokus på å unngå å påvirke strukturer som kan ha kulturhistorisk verdi. Steinsettinger vil være spesielt aktuelle i deler av planområdet, i tillegg til bygningsmasse.

5 Sammenstilling

Område	Verdi	Omfang	Konsekvens
Songesand	Liten	Intet	0
Helmikstølen	Liten	Intet/lite negativt	0
Songedalen	Liten	Intet	0
Heftehols- og Longatjørna	Liten	Middels negativt	-

6 Referanser

6.1 Skriftlige kilder

Arealis: <http://kart.fmro.no/arealis42/index.jsp>

Askeladden: <http://askeladden.ra.no>

Engen, S. 1981. *Forsandboka. Gards- og Ættesoga*. Bind I. Del I. Utgjeve av Forsand kommune.

Forsand kommune 2007. *Kommuneplan 2007-2022 Generell del og arealdel med føresegner*.

Forsand kommune 2007. *Kommunedelplan 2007 – 2022 Friluftsliv, idrett, natur og kultur*. Arbeidsdokument. Forsand kommune.

Miljøverndepartementet 1978. *Lov om kulturminner*.

Miljøverndepartementet 2005. *St.meld. nr. 16. Leve med kulturminner*.

Rogaland Fylkeskommune 2003. *Fylkesdelplan for Friluftsliv, Idrett, Naturvern, Kulturvern og sambruk med reiseliv og landbruk (FINK)*.

Statens Vegvesen 2006. *Håndbok-140, konsekvensanalyser*.

6.2 Muntlige kilder

Reidar Helmikstøl – grunneier
Krister Eilertsen - arkeolog